

Aula van de begraafplaats af gezien

DE BEGRAAFPLAATS DEN-EN-RUST

TE BILTHOVEN

Mijne vrienden! Men zal ons allen begraven". Aldus, magistraal in zijn eenvoud, begint Hildebrand zijn beroemd hoofdstuk uit de Camera Obscura: „Begraven”.

Hoe zou ik willen, dat U dat prachtige stuk herlas, eer u ga verhalen van de nieuwe begraafplaats in Bilthoven, die zoo uitzonderlijk schoon is. Zijt ge niet, als u, geërgerd en schichtig geworden op groote, bekende begraafplaatsen, waar de zerken, grafmonumenten, ruisen zich naast en achter elkaar rijen? Waar de zon nabarmhartig schitterde op al dat wit, en van het geele terrein eerder een onherbergzaam oord maakte dan aan een *rustplaats*?

O, gij moderne mensch! Ik zie u al een weinigje verchttelijk glimlachen: „wat doet het er toe?” Maar aan keer ik weer terug tot Hildebrand, die het beter zeggen kan dan ik: „Het is onnatuurlijk, onverschillig te zijn, of ons stoffelijk bekleedsel met eerbied, met liefde behandeld zal worden of niet, of het in bekenden en den levende dierbaren grond zal rusten, dan in verre landen of diepe zeeën zal vernietigd worden.” Mij is het eene aangename gedachte, en mij dunkt, ze al mijn sterfbed zachter spreiden, te weten, dat ik niet ot dezulken ga, die ik zal hebben beweend, dat eenzelfde graf hen en mij, en eenmaal hen, die mij, treurende, overleven moesten, zal besluiten.

O het is niets! Het is niets! Ik weet, dat het niets is! Maar het is een zoete gedachte, en ik bid de verstantigen der aarde, mij niet uit te lachen, maar mij te begrijpen.”

Maar deze groote geest mijn weg gebaand heeft, durf ik bekennen, dat het mij altijd een behoefte is geweest, over te mijmeren, hoe mijn graf zal zijn, en waar het

zal zijn. Reeds in mijn dagboek van mijn meisjesjaren schreef ik neer, dat een grafsteen, een zerk, mij een gruwel was, maar dat ik een graf wilde hebben, dat moest zijn: een bed violen, afgeperkt met op hun kant gezette marmeren steentjes. En dat graf moest in de schaduw zijn, in de schaduw! Als 't kon, achter de ruïne, van Oud-Eik-en-Duinen in den Haag. Ik wist wel, dat dat de uitverkoren hoek was der Oud-Katholieken, maar ik had vrienden onder hen en hoopte, dat die mijn voorspraak zouden zijn, als voor mij de rust was gekomen.

Een graf in 't bosch. Liefelijken kon ik me niet voorstellen, kan ik me niet voorstellen.

In later jaren werd Bilthoven elke zomer onze woonplaats. We kregen er vrienden.

Na een lange winter vond ik een lieve vriendin daar zwaar ziek. Rustig zei ze me, dat ze van dit ziekbed niet zou opstaan; en dat ze hoopte, begraven te kunnen worden op de nieuwe begraafplaats Den-en-Rust. Ik wist toen nog niets over de begraafplaats en liet me door haar vertellen. „Ze zijn er aan bezig. Langs het fietspad komt de begraafplaats. Midden in het bosch. Van de winter heb ik vaak gewandeld in het stuk bosch, dat er voor bestemd is. Het is er zóó heerlijk. Ze zijn al volop aan het bouwen van de Aula. Daar zal rust zijn.”

We zwegen beiden, in liefelijke gedachten verzonken. Wat was dat heerlijk, dat er uitvoering gegeven kon worden aan zulk een goed plan.

Ze was de eerste, die het groote hek werd binnengedragen, de eerste, die rustte in het bosch.

Deze zomer bezocht ik de begraafplaats. Ze is gelegen een eind ten westen van de statige Gezichtslaan. Vanaf de Frans Halslaan leidt een verharde weg naar een ruim parkeerterrein waaraan onmiddellijk de Opzichterswoning en de aula aansluiten.

Jhr Ir den Tex, Architect B.N.A. ontwierp de plannen voor het groote en het kleine gebouw. In de zuidoosthoek van het terrein, dat $7\frac{1}{2}$ ha groot is, ligt de Urnentuin. Deze vormt een bezienswaardigheid op zichzelf, door de wijze, waarop van een heuvel gebruik is gemaakt om de keldertjes te bergen. Het terrein heeft geheel het karakter der Biltsche duinen, zacht golvend, doch de boomen zijn er hoog, statige dennen, die deinen in de wind en hoog hun eeuwiggroene kruinen dragen.

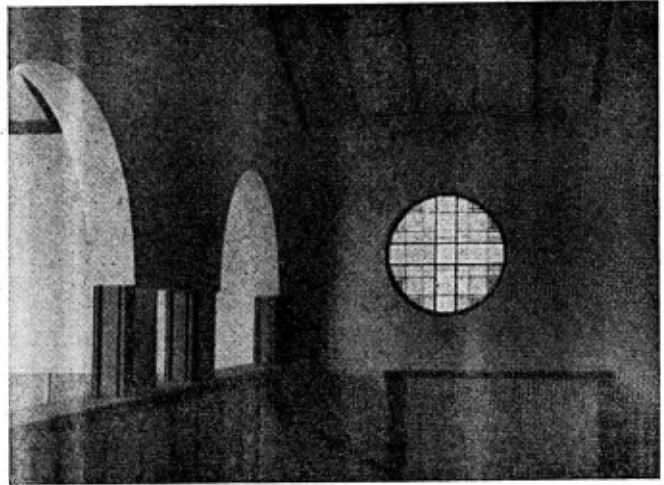
Tuinarchitect W. J. Wervelman heeft de tuinaanleg ontworpen. Alles heeft hij gedaan om het karakter van het bosch zooveel mogelijk onaangetaast te laten en hij is daar schitterend in geslaagd. Directeur van Den-en-Rust is F. B. Tap te Bilthoven.

In de prospectus van de N.V. Den-en-Rust komt een zin voor, die een groote geruststelling is, voor wie mocht vreezen: Dit alles is zoo schoon uit de handen van de ontwerpers gekomen. Als nu de menschen het maar niet gaan bederven. Die zin luidt:

„Ter verkrijging van een harmonisch geheel zal een commissie van advies waken, zoowel over het materiaal als over de vormgeving van het zichtbare deel der graven”.

Vóór ik de boschtuin ging bezoeken, leidde de opzichter me in de aula. Welk een statig geheel! Welk een voorname, strenge eenvoud heerscht hier! De aula is uitgevoerd in blank slavonisch eiken. De prachtige glas-in-loodramen van Schrier en de Ru uit Haarlem zijn symbolische voorstellingen van Leven en Dood. Een opstijgende vrouwengestalte verzinnebeeldt de ziel die aan het stof ontstijgt. Een geknielde vrouw spreekt ons van afscheid, smart, maar ook van gebeden, opdat de moegestredene de rust zal vinden.

Een orgel is gebouwd op de gaanderij, een luiklok kan zijn plechtig en toch liefelijk gebeier laten klinken door de bosschen, waarvan Den-en-Rust een gedeelte vormt. Aan de aula sluiten zich aan de wachtkamer voor de rouwdragenden. Dezelfde strenge voorname stijl kenmerkt ook dit vertrek.

Gaanderij, uitziend op de aula

Na het geheel bewonderd te hebben, begaf ik me in de tuin der dooden, in het Doodenbosch. En het was er zoo goed toeven.

De stilte suizelde rondom. Even fluisterde het in de hoge dennentoppen, als het koeltje erdoor streek.

De paden slingeren zich om de heuvels. De natuurlijke, schoone gesteldheid van het terrein verbiedt elke strakke lijn, die elders zoo wanhopig heerscht. Reeds lagen enkele graven langs de paden. Soms alleen maar kenbaar aan een bloemoffer erboven. Soms een bescheiden steen.

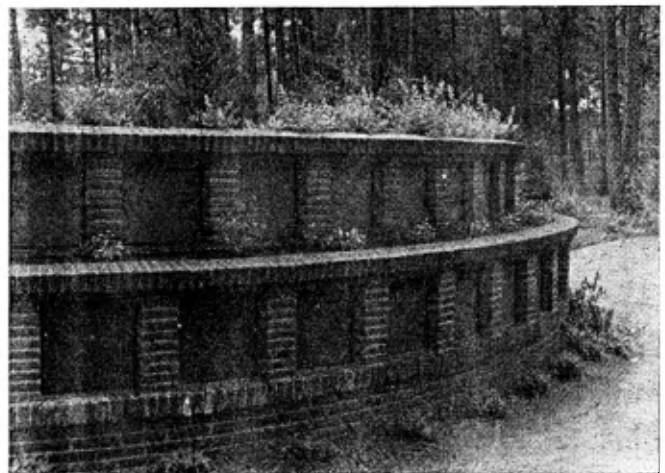
De hoek voor de urnen bestemd, is tot een kunstwerk geworden. Reeds waren enkele der sluitplaatnissen in gebruik genomen. In de bronzen sluitplaten waren de inscripties gegraveerd. Wat bloemen lagen voor de nis. De foto zal u beter de schoonheid van het bouwwerk doen begrijpen dan mijn woorden.

Hoe wonderschoon kleurden de blauwgroene aarden urnenvazen op de bemoste bodem, tusschen de bruine stammen.

Hier en daar was al een aanplanting van rhododendrons te zien. Kent ge de schoonheid van bloeiende rhododendrons onder hoog dennenhout? Nooit komen de teere, de felle, de somber paarse tinten der geliefde bloemen beter uit dan in een bosch, onder de hoge boomen, op mosgrond.

Donker-blauwgroene urnenvazen. Brouwers aardewerk

Sluitplaatnissen in de urnentuin

In mij zongen vele doodenliederen, vele liederen van de tweede November, Allerzielen, zong *Het* lied van Allerzielen.

Es blüht und funkelt heut auf jedem Grabe
Ein Tag im Jahre ist den Toten frei
Komm an mein Herz, dass ich dich wieder habe
Wie einst im Mai.

En dan weer moest ik geboeid luisteren naar de woorden van een geliefd lied, dat smachtend rondom me klonk.

Am Grabesraine hab'ich hier gesessen
Verschollen schien die laute Welt indessen
O, lief ich ein in diesen sel'gen Hafen
Um jenen Schlaf, den ohne Traum, zu schlafen.

Voor ons allen komt die tijd. En dan zal het op Den-
en-Rust goed zijn.

„Mijne vrienden! Men zal ons allen begraven”.

S. Lugten-Reys